

”Elokuva ei tarvitse muita taiteita, vaan muut taiteet tarvitsevat elokuvaa.”

Bertol Brecht

Taiteesta omaan ilmaisuun – äidinkielen toisella kurssilla – luki-on opiskelijat ovat opetelleet katsomaan elokuvia. Julkaisemme kirjasto- ja kulttuurilautakunnan kustantamassa liitteessä opiskelijoiden elokuvaesiteitä.

Esseitä on lyhennetty.

Opiskelijat katsoivat Peter Weirin ohjaaman hienon pulpetti-draaman Kuolleiden runoilijoiden

seuran. Oppi ei ojaan kaada, mutta oppilaisiin sen voi kaataa monella tavalla. Elokuvan sisäoppilaitoksessa Weltonissa uskotaan tiukasti kuriin, kunniin ja perinteisiin. Yksilöllisyyttä pidetään siellä pelkkänä häirionä, eikä miehisyden puitteisiin turhaa luovuutta toivota. Opettajakunta kertoo, mitä pitää ajatella ja valvoo, että niin tehdään. Mutta mitä oikein tapahtuu, kun kouluun tulee uusi kirjallisuuden opettaja.

Victor Hugon maailmankirjallisuuden klassikkoon Les Miserables – Kurjat – perustuva tarina rakkaudesta, rohkeudesta ja kunnian sijoittuu kuohuvaan Ranskaan. Opiskelijat katsoivat sekä Oscarilla että Golden Globella palkitun, rakastetun tanskalaisen ohjaajan Bille Augustin upean elokuvan.

toimitus/Sari Rintamäki

”Carpe Diem” – hetki luo elämälle arvon

ANNA JOENTAKANEN

”Kuolleiden runoilijoiden seura”. Jo pelkästään elokuvan lupaavalta ja hyvin kohtalokkaalta kuulostava nimi saa aikaan monenlaisia mielikuvia – tosin ne olivat aika ristiriitaisia itse elokuvan kanssa. Lopulta ennen elokuvan katsomista ei oikein tiennyt mitä odottaa. Peter Weirin ohjaama elokuva alkaa, kun kamera kuvaa kirkon tapaisessa rakennuksessa istuvia poikia. Säkkipilli-poika alkaa soittaa ja johdattaa pienimuotoisen kulkueen eturiviin istumaan. Tunnelma on kovin harras. Soitto loppuu, ja rehtori toivottaa pojat tervetulleiksi Welton Academyn sisäoppilaitokseen. Mielestäni tämä rikkoo vallitsevan tunnelman. ”Perinne, kunnia, kuri ja erinomaisuus” ovat koulun neljä kulmakiveä, kuten rehtori heti alkajaisiksi puheessaan mainostaa, erittäin käskävään sävyyn. Rehtorista saa heti erittäin vanhanaikaisen kuvan, ja sitä hän myös on. Rehtorin papatuksen jälkeen pojat majoituvat huoneisiinsa ja tutustuvat hieman toisiinsa, ja jo tässä vaiheessa saa tietää hieman henkilöiden olemuksesta. Toinen on puhelias, siinä missä toinen taas ujo ja hiljainen. Ero on heti selvä.

Neil Perry ja Todd Anderson ovat huonekavereita ja aika lailla toistensa vastakohtia, mutta heillä on silti paljon samoja luonteenpiirteitä. He ovat mielestäni elokuvan keskeisimmät henkilöt. Todd on ujo ja hiljainen, kun taas Neil on hyvin sosiaalinen ja puhelias. Molemmilta pojilta odotetaan paljon. Neilin isä painostaa poikaansa ja on jo suunnitellut tulevaisuuden tälle: ”Sinusta tulee lääkäri.” Tämä johtuu siitä, että Neil pystyy saamaan sen, mikä hänen isältään on jäänyt saamatta. Hänen isänsä elää elämänsä poikansa kautta. Neil itse tulee siihen lopputulokseen, että haluaa näyttelijäksi, mutta hänen isänsä tietenkin kieltää sen. Todd yrittää elää odotusten mukaisesti, sillä hänen hyvin menestynyt veljensä opiskeli samassa oppilaitoksessa ja sai paljon arvostusta. Toddilta opettajat, totta kai, odottavat samaa. Neil on tietoinen kyvyistään ja on hyvin itsevarma, toisin kuin Todd, joka ei oikein luota itseensä. Muut pojat muodostavat alusta alkaen Toddille hyvin tärkeän suojaverkon, mikä tosin ilmenee vasta elokuvan lopussa.

Merkittävä rooli poikien elämässä on myös heidän uudella äidinkielenopettajallaan John Keatingillä. Heti ensimmäisellä tunnillaan hän kertoo pojille sen, mikä elämässä on tärkeää: eli ”Carpe Diem”, ota hetkestä kiinni. Hän

haluaa myös, että pojat löytäisivät oman, itsenäisen ajattelutapansa ja uskaltaisivat olla juuri sellaisia, kuin he ovat. Opettajasta tulee pojille heti sankari ja esikuva, jonka kaltaisia he haluavat olla. Keatingin myötä molemmat pojat, Neil ja Todd, aloittavat oman henkilökohtaisen matkansa – heihin itseensä. Tämän tuloksena Neil löytää oman luovuutensa ja esiintymishalunsa, ja Toddkin alkaa uskaltautua ilmaisemaan ajatuksiaan ja mielipiteitään.

Keatingin innoittamana poikajoukko perustaa kuolleiden runoilijoiden seuran. He löytävät opettajansa vanhan vuosikirjan ja siellä on juttuja näistä yöllisistä ”seikkailuista”. Pojat innostuvat niin, että perustavat oman seuran. Hekin haluavat ”imeä elämästä sen ydinmehun ja elää niin, ettei kuollessaan tarvitse katua, ettei olekaan elänyt”. Varmaan tämän ajatuksen innoittamana Neil nousee isäänsä vastaan ja näyttelee pääosan ’Kesäyön unelmassa’, vaikka hänen isänsä on kieltänyt häntä. Tämän tapahtuman kautta elokuva kärjistyy huippuunsa. Isänsä painostuksen alla onneton Neil tekee itsemurhan. Syy tästä syntään Keatingille, joka onkin erittäin sopiva syntipukiksi – joidenkin mielestä. Koulun johdon ja

oppilaiden vanhempien lisäksi myös Neilin isä syyttää opettajaa, vaikka varmasti sisällään tietää, että on suurelta osin hänen syyssä, että poika tappoi itsensä. Isä ei tietenkään myönnä asiaa.

Keskellä yötä kaverit herättävät Toddin ja kertovat, että Neil on kuollut. Tämän tapahtuman jälkeen ilmenee, miten tärkeitä ystävä ovat olleet Toddille, varsinkin Neil. Hän ottaa ystävänsä kuoleman erittäin raskaasti, ja Neilin kuolema vaikuttaa paljon Toddiin.

Kaiken tapahtuneen seurauksena Keating erotetaan. Kuolleiden runoilijoiden seuran jäsenet pakotetaan allekirjoittamaan loma-ke, jossa he todistavat kaiken olleen Keatingin syytä. Näin alkaa taas heidän normaali uurastuksensa Keatingin omaperäisten opetusmetodien jälkeen. Pojilla on juuri englannin tunti menossa, kun Keating tulee hakemaan viimeisiä tavaroitaan luokkahuoneesta. Lähtiessään hän menee Toddin ohi, ja samassa poika alkaa huutaa Keatingille: ”Se ei ollut sinun syy! Meidät pakotettiin allekirjoittamaan! Uskothan minua?!” Keating myöntää uskovansa ja jatkaa kävelyään luokasta pois. Juuri ennen kuin Keating avaa oven mennäkseen, Todd nousee pulpetilleen seisomaan

opettajan erotusuhkauksesta huolimatta ja sanoo: ”Oi kapteeni! Minun kapteenini!” Samalla kaikki ne, jotka vieläkin uskoivat Keatingiin, nousevat pulpetilleen seisomaan ja osoittavat kunnioitusta hänelle. Elokuva loppuu siihen, kun oppilaat seisovat pulpetillaan, ja Todd ja Keating katsovat toisiaan. Taustalla soi koskettava musiikki.

Elokuvan keskeisimmäksi teemaksi muodostuu lopulta henkilön kasvu. Teeman myötä pää-

henkilöksi nousee Todd, joka on elokuvan alussa hiljainen, ujo ja arka poika. Kuitenkin elokuvan lopussa hän tekee ehkä uskaliaimman teon, mitä kukaan häneltä osasi odottaa. Elokuvan aikana Todd muuttuu pojista kaikista eniten ja hänen näkökulmastaan elokuvaa katsellaan. Lopussa Todd noudattaa Keatingin tärkeintä opetusta, ota hetkestä kiinni. Sen hän tekee ja se on ehkä kaikista liikuttavinta, mitä siinä tilanteessa voi tehdä.

Elokuvasa on paljon esillä juuri tämä lentävä lause, ”Carpe Diem”. Se ei kuitenkaan ole elokuvan sanoma, mutta vanha viisaus, jonka voisi palauttaa mieleen useammin. Me ihmishän elämme ajan armoilla. Oikeastaan aika määrittelee koko elämän – mutta siltikään me emme sitä ymmärrä. Mitä on hetki? Ei yhtään sen helpompaa käsitteä kuin aika, mutta toisaalta, elämä koostuu hetkistä. Hetken voi kokea. Hetki luo elämälle arvon.



Weltonin sisäoppilaitokseen tulee kirjallisuuden opettajaksi John Keating (Robin Williams), joka aikoinaan on itsekin opiskellut samassa talossa. Uusi opettaja käyttää aivan erilaisia opetusmetodeja kuin muut. Hän haluaa poikien löytävän oman ajattelutapansa ja hyväksyvän voimakkaat tunteet, kuten kauneuden, rakkauden ja romantiikan, jotka itseään etsivillä nuorilla polttavat sydäntä.



Ystävyyttä yli rajojen



Elokuvan tarinan perustana on henkinen kasvu. Päähenkilöksi nousee selvästi kuvassa oleva Todd, vaikka hän ei ehkä kohtaauksissa eniten esiinnykään. Todd on se, joka elokuvassa muuttuu ja jonka näkökulmasta elokuvaa katsellaan.

LAURA SIPPALA

Säkipillit soivat, kamera siirtyy papista nuoriin poikiin, jotka odottavat uuden kouluvuoden alkamista - toiset innostuneena, toiset peloissaan. Peter Weirin ohjaama elokuva Kuolleiden runoilijoiden seura on alkanut.

Koulun kellot soivat, ja kuvaan ilmestyy valtava parvi lintuja. Kuva kertoo ihmisille, että vapaus on koululaisilta ohi taas vuoden ajaksi. Lintuja katsellessani voin havaita, kuinka vapaita taivaan linnut ovat – toisin kuin me ihmiset. Koulun kellojen kilinä palauttaa katsojan arkeen ja muistuttaa aherruksen alkavan.

Seuraavaksi kamera kuvaa koulurakennusta, jonka pihalla tulevat opiskelijat jättävät surullisia hyvästejä vanhemmilleen. Myös Todd ja Neil ovat aloittamassa vuottaan menestyksessä sisäoppilaitoksessa, josta oppilaat lähtevät mainioin arvostuksella. Alusta alkaen voi havaita näiden kahden huonetoverin erilaisuuden. Todd on sisäänpäin kääntynyt, tiukasti kuoreensa sulkeutunut nuori mies. Neil taas on hänen vastakohtansa: avoin, iloinen ja reipas. Kavereiden joukossa Neil on jopa omalla tavallaan karski ja kova. Sisimmässään hän on kuitenkin vanhempia kuunteleva ja totteleva poika.

Nämä pojat tulevat hyvin erilaisista perheistä, mutta molemmilta odotetaan menestystä opiskelussa. Neilin vanhemmat ovat tavallisia ja haluavat pojalleen parhaan mahdollisuuden opiskeluun. Siihen, johon heillä ei ole ollut mahdollisuutta. Todd taas on rikkaasta perheestä, ja myös hänen vanhempensa on suorittanut saman koulun erinomaisin arvostuksella.

Neil huomaa, ettei Todd ole luonteeltaan yhtä reipas kuin muut. Hän ei kuitenkaan ala kiustata Toddia, vaan yrittää ystävys-

tyä hänen kanssaan. Hän ottaa Toddin huomioon ja pyytää häntä mukaan muiden poikien joukkoon.

Pojat ovat tottuneet siihen, että koulussa vallitsee ankara kuri ja järjestys ja sen takia uusi opettaja saa monen oppilaan päälle pyörälle rentoudellaan. Opettaja astuu luokkaan, ja oppilaat suoristavat selkensä ja vaikenevat. Kamera seuraa viheltelevää opettajaa, ja oppilaat ovat ihmeissään. Siitä päivästä lähtien koulussa alkaa uuden tyylinen opiskelu. Opetuskohtauksissakin voi huomata Toddin ujouden. Herra Keating vie luokan ensimmäisellä tunnillaan aulaan, jossa he tutkivat vanhoja esineitä. Kohtaus on kuvattu portaista heidän yläpuoleltaan, joten voi huomata, ettei Todd ole ensimmäisten mukana ryntäämässä opettajan eteen. Hän on aina jossain syrjässä. Keating huomaa Neilin tavoin Toddin olevan syrjäytyneitä ja haluaa auttaa tätä pääsemään ulos kuorestaan. Heillä on siis Neilin kanssa sama tavoite, ja jo ensimmäisillä tunneillaan hän saa Toddin vähän avautumaan.

"Carpe diem – tartu hetkeen" huokuvat vanhat valokuvat. Keating käskee erään pojista lausua runon, jossa nuo sanat ovat. Hän kertoo oppilaille sen tarkoittavan, ettei mikään ole ikuista. "Joskus tekin makaatte mullassa", hän sanoo. Neilin ilme on kauhistunut, josta huomaa hänen pelkäävän tuolla hetkellä kuolemaa. Vielä tässä vaiheessa hän tuskin tietää, mitä tulee tapahtumaan vuoden kuluessa. Hänen oma elämänsä tulee olemaan vain lyhyt tähdenlento.

Vaikka Todd oli hiljainen, pystyi huomaamaan hänen arvostavan Neilin kiltteyttä. Hän nautti porukassa mukana olemisesta, vaikka ei itse olisikaan äänessä. Jossain vaiheessa elokuvaa hän sanookin, ettei voi olla samanlainen hössöt-

täjä kuin Neil. Neililla oli aina monta rautaa tulella, ja hän oli hulivili. Ehkä Todd sisimmässään halusi olla rohkea, mutta ei kuitenkaan uskaltanut antaa valtaa syvimille toiveilleen. Hän piti vanhasta elämäntavastaan kiinni, koska oli todennut sen olevan kuitenkin ihan tarpeeksi hyvä ja toimiva.

Neil ymmärsi Toddia ja halusi auttaa häntä sopeutumaan uuteen kouluun, jossa Todd ei vielä tuntenut ketään. Hän piti Toddista luultavasti sen takia, että hän oli niin erilainen kuin Neilin vanhat kaverit. Häntä viehätti Toddin puhumaton olemus, ja kuitenkin hän tiesi Toddin olevan reilu ja mukava kaveri. Molemmat pojista pitivät uudesta opettajasta, joka kannusti heitä – Neiliä näyttelymään ja Toddia rohkaistumaan. Opettaja vaikutti molempiin poikiin positiivisella tavalla ja sai heidät itsenäisimmiksi. Ajan myötä myös Toddin itsetunto kasvoi.

Pojat löysivät herra Keatingin vanhan vuosikirjan, ja siitä he saivat ajatuksen perustaa kuolleiden runoilijoiden seuran; samanlaisen, jossa Keatingkin oli nuorena ollut. Todd ei innostunut ajatuksesta, että joutuisi lukemaan runoja muiden edessä keskellä yötä luolassa, mutta Neil sai hänet suostuteltua mukaan. Tosin hänen ei tarvinnut lukea mitään, vaan hän sai pitää yllä kokouskirjaa. Myös tässä asiassa Neil teki reilusti saadessaan muut hyväksymään ajatuksen Toddin mukaan tulemisesta ilman, että tämä lukisi mitään. Tämä merkitsi varmasti paljon Toddille. Näin hän pääsi lopullisesti mukaan porukkaan ja tuli hyväksytyksi. Hän saattoi kokea olevansa samanlainen kuin muut, tosin hiljaisempi.

Syntymäpäivänään Todd koki valtavan pettymyksen huomattessaan vanhempien ostaneen hänelle lahjaksi samanlaisen kirjoituslupakirjan kuin edellisenä vuon-

na. Todd otti asian raskaasti ja koki, etteivät hänen vanhempansa rakastaneet häntä. Elokuvassa oli pystytty tallentamaan hyvin hänen murheensa ja tuskansa, kun hän koki itsensä normaalia yksinäisemmäksi. Hän olisi sillä hetkellä varmasti halunnut vanhempia, jotka rakastaisivat häntä. Kyllä he varmaankin rakastivat, mutta he eivät ehkä osoittaneet sitä selvästi, vaan korvasivat ajan rahalla. Tästä saattaa juontua myös se, että Todd oli niin sulkeutunut. Hän oli saattanut tottua siihen, ettei tunteita näytetä, eikä rakkautta osoiteta suoraan. Hänen vanhempansa olivat rikkaita ja saattoivat olla paljon poissa kotoa. Toddilla oli varmasti myös suuret paineet menestyä koulussa. Paineita aiheutti hänen veljensä mahtava menestys. Ehkä hän pelkäsi vanhempiensa kokevan hänet epäonnistujaksi, jos hän ei pärjäisi koulussa. Neil tuli kuitenkin paikalle tukemaan masentunutta Toddia ja sai hänet piristymään. Hän tuki Toddia omalla ta-

mat olisi ymmärtäneet häntä. Kerankin hän kuunteli sydäntään ja meni näyttelymään ensi-iltaan, samalla kuitenkin uhmaten vanhempiensa. Se oli Neilille suuri asia, koska hänellä oli pääosa. Kesken näytöksen isä tuli teatteriin ja näki poikansa lavalla. Näytelmän jälkeen Keating kehui Neiliä ja kannusti tätä jatkamaan näyttelymistä. Neilin vanhemmat kuitenkin veivät pojan kotiinsa. Auton takavalot vain jäivät ruutuun, kun Neil jätti koulun taakseen.

Neil menetti elämänhalunsa näyttelymiskielon takia ja yön pimeydessä tappoi itsensä isänsä työhuoneen lattialle. Neilin kuolemasta välittyi jonkinlainen marttyrikuolema, kun hän risuseppele päässään asteli ympäri taloa. Ehkä tämä seppeli oli hänen mielenosoituksensa vanhemmille, jotka eivät kuunnelleet poikaansa niin kuin olisi pitänyt.

Koulun oppilaille Neilin kuolema oli tietenkin valtava järkytys, mutta eniten kuolema kosketti kuitenkin Toddia ja herra Keatingin.

vallaan, huumorilla. Tämä auttoi, ja Todd piristyi eikä jauhanut asiaa mielessään jatkuvasti.

Eivät Neilin omatkaan asiat aina kunnossa olleet. Hän oli menettänyt sydämensä näyttelymiselle. Tämä oli hänen vanhempiensa mielestä ajan haaskausta. He halusivat poikansa parasta, mutta eivät ymmärtäneet, ettei koulu ole aina tärkeintä. Heidän olisi pitänyt antaa Neilin tehdä joitakin valintoja itse. Neil kävi puhumassa asiasta Keatingin kanssa, ja tämä neuvoi Neiliä kertomaan vanhemmilleen, kuinka tärkeä teatteri oli hänelle. Neil ei kuitenkaan kertonut, koska uskoi, etteivät vanhem-

mat olisi ymmärtäneet häntä. Kerraankin hän kuunteli sydäntään ja meni näyttelymään ensi-iltaan, samalla kuitenkin uhmaten vanhempiensa. Se oli Neilille suuri asia, koska hänellä oli pääosa. Kesken näytöksen isä tuli teatteriin ja näki poikansa lavalla. Näytelmän jälkeen Keating kehui Neiliä ja kannusti tätä jatkamaan näyttelymistä. Neilin vanhemmat kuitenkin veivät pojan kotiinsa. Auton takavalot vain jäivät ruutuun, kun Neil jätti koulun taakseen.

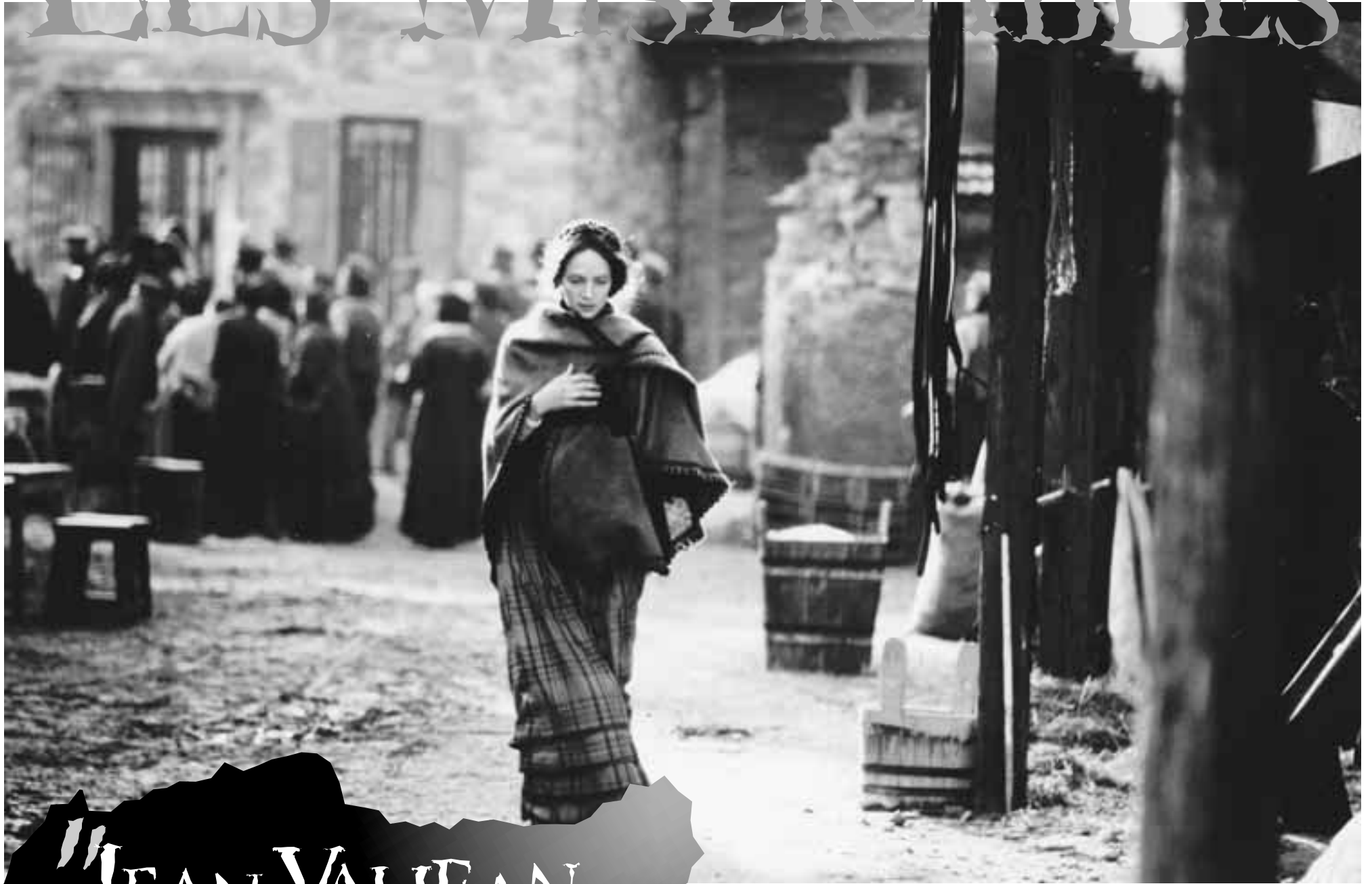
Neil menetti elämänhalunsa näyttelymiskielon takia ja yön pimeydessä tappoi itsensä isänsä työhuoneen lattialle. Neilin kuolemasta välittyi jonkinlainen marttyrikuolema, kun hän risuseppele päässään asteli ympäri taloa. Ehkä tämä seppeli oli hänen mielenosoituksensa vanhemmille, jotka eivät kuunnelleet poikaansa niin kuin olisi pitänyt.

Koulun oppilaille Neilin kuolema oli tietenkin valtava järkytys, mutta eniten kuolema kosketti kuitenkin Toddia ja herra Keatingin. Keating oli onnistunut työssään opettajana. Hän oli saanut luotua Toddin ja muihin oppilaisiin itsenäisyyttä, jota oli ajanut alusta asti takaa. Keatingin oli kuitenkin lähdeittävä pois, sillä Neilin kuoleman jälkeen hänet erotettiin. Koulun pojat menettivät hänessä parhaan opettajan, joka heillä ikinä oli ollut. Hänen lähtiessään Toddin johdolla oppilaat kukin vuorollaan nousivat pulpetilleen uhmaten uutta ja ankaraa opettajaa. Keating oli antanut Toddille rohkeutta osoittaa omat mielipiteensä, ja lopulta Todd avautui. Elokuvassa kuvasi näiden poikien henkistä kasvua, joka tapahtui hyvin pienessä ajassa. Varsinkin Toddin henkinen kasvu välittyi katsojille myös kameran ansiosta. Todd oli kuvattu hyvin läheltä ja isona hänen seisossaan pulpetillaan uhmakkaasti ja osoittamassa kunnioitustaan Keatingille. "Oi kapteeni, minun kapteenini!" kantautui Toddin ja muiden entiselle opettajalleen uskollisten oppilaiden suusta Keatingin astuessa luokkahuoneen ovesta uuteen elämään.



Keatingin vuosikirjaa selaillessaan pojat saavat idean herättää henkiin opettajansa aikaisen "Kuolleiden runoilijoiden seuran", jossa heidän on vain tarkoitus nauttia runoudesta ja elämästä.

LES MISÉRABLES



"JEAN VALJEAN VELJENI ETTE OLE ENÄÄ PAHAN OMA"

SUVI MATTILA

Bille August on ohjannut Kurjat -elokuvan Victor Hugon kuuluisan romaanin pohjalta. Elokuva alkaa kameran liikkussa haikean viulumusiikin siivittämänä yli maaseudun, kunnes viimein saavutetaan ontuva mies. Miehen kasvoja ei näytetä. Myöhemmin selviää, että ontuva mies on Jean Valjean, 1800-luvun ranskalainen rangaistusvanki, jonka piinaavasta elämästä elokuva kertoo. Valjean oli saanut kohtuuttoman pitkän vankeustuomion, eikä onnea hänen elämässään juuri ole ollut. Valjeanin elämän kulkuun vaikuttivat monet ihmiset, ja heidän kauttaan Valjeaninkin elämä kääntyi lopulta voitoksi.

Valjean oli paha, ei alun perin, mutta vankileirillä hän muuttui kovaksi ja kylmäksi. Hänen ihmisyntensä ja uskonsa parempaan riistettiin. Valjeanin rikos oli leivän varastaminen ja kiinni jääminen. Siitä hyvästä hän sai olla vankina yhdeksäntoista vuotta, jotka muuttivat hänet. Vankina olo on painajaisista Jeanille. Hänen muistojensa kautta myös katsojille kuvataan vankileirien kauheutta ja riistoa. Elokuvassa on siis taikamia, joissa sukkelletaan toisen ihmisen muistoihin.

Muutos parempaan oli pienen kylän piispan ansiota. Hän näki

ovellansa miehen, joka kärsii, eikä rangaistusvankia, kuten muut. Piispa majoittaa Jeanin ja antaa tälle ruokaa. Piispa Myriel oli todella hyväsydäminen ihminen, eikä hän väheksynyt ketään. Valjean ei kuitenkaan aluksi arvosta piispan rehellisyyttä ja varastaa tämän hopeat, mutta jää siitäkin kiinni. Piispa ei halua silti tuomita Jeania vaan uskoo, että tämä voi muuttua. Hän antaa hopeat Valjeanille ja totisin ilmein sanoo: "Lupasitte, että teistä tulee hyvä mies...-...veljeni, ette enää ole pahan oman, näillä hopeoilla minä ostin teidän sielunne. Lunastin teidät pois pelosta ja vihasta." Kohtaus on hidas ja harras, kasvot ja ilmeet näkyvät selvästi. Tämä muuttaa Valjeanin. Hän tajuaa olevansa peto ja paha. Hän haluaa aloittaa uuden hyvän elämän.

Elokuvassa siirrytään eteenpäin yhdeksän vuotta. Valjean on noussut kaupungin pormestariksi, mutta kukaan ei tiedä hänen menneisyydestään. Ei, ennen kuin poliisikomissaari Javert astuu kaupunkiin. Hän on elokuvan paha. Hän on ankara kaikille, mutta myös itselleen. Javertin periaatteenä on virheettömyys. Hän ei saa tehdä virheitä, mutta tietysti sellainen on mahdotonta, joten hän ei kestä elää itsensä kanssa. Javert ei myöskään salli, että joku

vie hänestä voiton, eikä hän luovuta. Yksi hänen vakaita periaatteitaan on ihmisen muuttumattomuus. Se johtaakin Javertin koko elämään.

Javert oli ollut samalla vankileirillä vartijana, missä Jean oli ollut vankina. Molemmat tunnistavat toisensa, mutta vain Jean voi olla varma asiasta. Hän aavistaa, että lähtö voi olla edessä, joten hän piilottaa lähes koko omaisuutensa. Näihin aikoihin hän tapaa myös Fantinen, köyhän naisen, joka joutuu tyttärensä takia ansaitsemaan elantonsa prostituutiolla. Koska Valjean on muuttunut todella hyväksi ihmiseksi, hän ottaa Fantinen suojelukseensa. Fantine on ainoa nainen, jonka Valjean on päästänyt lähelleen. Hän kiintyy ja rakastuu Fantineen. Valitettavasti Fantine on heikko ihminen, ja hän kuolee keuhkokuumeeseen, kuitenkin levollisena, koska Valjean lupasi huolehtia hänen työstään Cosetesta. Valjeanin ja Fantinen rakkautta kuvataan pienillä asioilla, kuten lähikuvilla käsin kosketuksesta, katseista ja kaipuusta.

Myöhemmin Javert huomaa olemensa oikeassa Valjeanin suhteen ja menee voitokkaana pidättämään tätä. Valjean ei halua luovuttaa, ja niinpä Javertin ja Valjeanin taistosta kehittyy elokuvan juoni. Myöskään Javert ei voi sal-

lia luovutusta, ja hän ottaa elämän tehtäväkseen Valjeanin kiinni saamisen. Valjean pääsee Coseten kanssa turvaan luostariin ja elelee siellä kymmenen turvallista vuotta.

Tällä välin Ranskassa on kehittymässä vallankumous itsevaltiutta ja köyhien oloja vastaan. Elokuvassa kuvataan köyhien oloja hyvin näkyvästi. Köyhiä on joka puolella kaupunkia, ja he ovat surkean näköisiä. Kurjat -nimi on oikein osuva sen ajan yhteiskuntaa kuvattaessa. Lisävaikutelmaa tälle kaikelle antaa elokuvan värittömyys. Kaikki on harmaata ja väritöntä, mikä vahvistaa kurjaa mieltä ja saa mielen kääntymään täysin kurjien ihmisten puolelle hallitsijaa vastaan. Musiikki on hyvää, mahtipontista ja tunnelmaa vahvistavaa viulumusiikkia. Se auttaa tunnelman löytämisessä ja elokuvaan kiinni pääsemisessä. Elokuvan musiikkia voisi luonnehtia yhdellä sanalla: kuvaava. Musiikki sopii aina tunnelmaan ja siinä voi olla jokin teema mukana, kuten loppukohtauksessa vapaus. Elokuvan kuvakulmat keskittyvät usein johonkin pieneen yksityiskohtaan, kuten käsiin tai kasvoihin. Kaikki on kuvattu tarkasti.

Valjean siis rakastaa Cosettea kuin omaa tytärtään ja haluaa suojella häntä kaikelta pahalta, minkä on itse joutunut kokemaan.

Cosette on ainut maailma Valjeanille. Coseten kanssa hän on turvassa niiltä peloilta, jotka vaivivat häntä menneisyydessä. Valjean tekisi kaikkensa, että tyttö olisi onnellinen, muttei haluaisi koskaan luopua hänestä. Valjeanin rakkaus näkyy lauseessa "olet minun ainoani", joten Cosetella on aina Valjeanin jakamaton huomio. Cosette ei löydä onnellisuutta nunnana, joten he lähtevät pois vallankumoukselliseen Pariisiin, vaikkei Valjean sitä haluaisikaan.

Pariisissa Cosette rakastuu ensimmäiseen mieheen, joka on joku muu kuin hänen isänsä, vapautustaihtelija Mariukseen. Myös Javert on Pariisissa ja etsiessään Mariusta, hän löytääkin Valjeanin. Vallankumouksen pyörteissä Javert soluttautuu köyhälistön pariin. Hänet vangitaan, ja Valjeanille koittaa viimein mahdollisuus loppettaa jatkuva pakoulu. Valjean on kuitenkin hyvä mies, ja hän päästää Javertin vapaaksi. Näiden kahden taistelijan kohtauksessa Valjean yrittää ymmärtää, miksi Javert ei voi päästää häntä menemään. Javertin yksinkertainen vastaus on: "Niin, mutta sinä veit minusta voiton." Tähän lauseeseen kiteytyy koko Javertin ajatusmaailma. Hän on liian ankara itselleen ja yrittää valvoa lakia liian tarkkaan. Javert ei saa rauhaa ennen kuin näkee Valjeanin raudoissa matkalla takaisin vankileirille.

Elokuvan lähestyessä loppuaan Marius jää kiinni. Valjeanin rakkaus Cosetteen on rajatonta, joten hän antautuu Javertille pelastaen

näin Mariuksen. Valjean luottaa Coseten arvosteluun ja jättää tämän elämään Mariuksen kanssa. Hänen ainoa pyyntönsä on, että Cosette olisi onnellinen. Hän tietää, että samaa olisi toivonut myös Coseten äiti.

Viimein on loppukohtauksen vuoro. Elokuvassa yleinen, tuntemallinen viulumusiikki soi taustalla, kun Valjean astuu kohtaloonsa Javertin luona Seine-joen varrella. Viime hetkellä Javert on kuitenkin tajunnut tehneensä väärin jahdattuaan Valjeania lähes koko elämänsä ajan. Hän ei myöskään kestä häviötä ja nyt hänestä tuntuu, että vaikka Valjean on raudoissa hänen edessään, hän on silti voimakkaampi kuin Javert. Javertin tajuntaan ei mahdu, että tuo paha mies, joka ei ole voinut tulla hyväksi, on häntä armollisempi ja parempi ihminen. Hän huomaa oman elämänsä turhuuden ja sen miten väärin periaattein hän on sitä elänyt. Tämä kaikki on liikaa Javertille. Hän ei halua elää noiden ajatusten kanssa, joten hän päättää tehdä viimeisen oikean teon, jonka tietää. "Olet vapaa mies", lausuu Javert Valjeanille ja hukuttautuu Seineen.

Valjeanin rosoiset kasvot ovat nyt pääosassa ja niille kohoa hymy, johon vain vapaa ja helpotunut mies pystyy. Tutut viulut soivat taustalla viestittäen sanomaa vapaudesta. Näin ainakin yksi mies sai vapaustaistelunsa päätökseen ja saattoi alkaa elää ilman vankeutta ja ilman pelkoa.

Jean Valjean - elämän kolhima voittaja



Kaupungin uusi poliisimestari Javert pid  tt   prostituoituksi ajautuneen Fantinen. Pelastajaksi saapuu Valjean, joka palkkaa hänet kotiapulaisekseen.

MIIA HOURUNRANTA

Les Mis  rables - Kurjat, on **Victor Hugon** klassikko, jonka **Bille August** on ohjannut suosituksi elokuvaksi. Kolkkoihin 1800-luvun Ranskan maisemiin sijoittuva, erittäin vaikuttava elokuva kertoo yksinkertaisuudessaan rakkautesta, rohkeudesta ja kunniaista tuon ajan vaikeassa yhteiskunnassa.

Elokuva saa jo heti alussa katsojan mielenkiinnon voimakkaan ja tunteikkaan musiikin sekä arvoituksellisten kuvien avulla. Kun kamera leijailee pitkin järven rantoja ja kuvaan ilmestyy r  hjistynyt, k  rsiv  lt   näyttävä mies, mietiskele, mistä elokuvan vaikuttava nimi juontuu.

Jo alussa elokuvan yksi keskeisimmistä ristiriidoista tulee esille: epätasa-arvo yhteiskunnan rikkaiden ja köyhien välillä. Kyseisen ajan yhteiskunnassahan köyhillä ei ollut mink  nlaaisia arvoja tai oikeuksia. Yksi elokuvan tarkoituksista varmasti on myös se, että ihmiset käsittäisivät, etteivät kaikki ole samanlaisia, kultaalusikka suussa syntyneitä onnekkaita, vaan joidenkin täytyy taistella saadakseen elä.

Elokuvan p  henkil   on Jean Valjean. Hän on viettänyt elämänsä viimeiset 19 vuotta rangaistusvankina, johon hänet tuomittiin, koska hänellä ei ollut rahaa ostaa ruokaa n  lk  ns  , joten ainoaksi vaihtoehdoksi jäi varastaminen. Ruokaa ei tuohon aikaan ollut mahdollista saada edes kerj  m  ll  , sillä köyhät olivat kuin ilmaa. Heidän oloistaan ei välitetty. Yhteiskunnan v  hempiosaisille ei annettu edes mahdollisuutta parempaan el  m  en, joka näkyy erinomaisesti myös elokuvan edetessä; lainkuuluiset poliisitkin seisovat rikkaan takana, vaikka tiet  isiv  tkin köyhän miehen olevan oikeassa. Jean Valjeanilla on kuitenkin enkeli mukanaan, sillä hän p  see er  en pikkukaupungin papin luokse y  ksi ensimmäisenä "vapaailtanaan". Ensimmäinen y  kunnan sängyssä 10 vuoteen aiheuttaa kuitenkin painajaisia, ja

Valjean varastaa pappilan hopeat ja lähtee jälleen pakomatkalke. Kun poliisit tuovat hänet seuraavana aamuna papin luokse, Isä sanoo antaneensa hopeat Valjeanille. Mielestäni elokuvan yksi ehdottomasti vaikuttavimmista kohdista on se, kun Isä riisuu Valjeanin hupun tämän silmiltä ja lausuu: "  l   koskaan unohda s  t  , että lupasit muuttua." L  hikuvu miehist   ja taustalla kuuluva voimallinen ja erittäin tunteikas musiikki saavat tuntemaan, kuinka Valjeanin sisimmän t  ytt   lämmin, helpotuksen tunne. Valjeanille annetaan mahdollisuus oikeaan el  m  en, rehelliseen el  m  en, jonka mahdollistaa Isän armollisuus, vaikka Valjean varasti tältä tämän hopeat. Isän anteeksi antaminen on suurin mahdollinen armo ja lahja, mitä Valjeanille voisi tapahtua. Isä antoi Valjeanille elämän ja siirsi omilla teoillaan saman hyvyyden ja uskon Jumalaan Valjeanin sydämeen. Nämä kaksi lahjaa säilyvätkin Valjeanin sisimmässä tämän lopun elämä.

Valjeanin uuden elämän esteenä tuntuu kuitenkin jatkuvasti olevan haamu menneisyydestä: poliisikomissaariksi ylennyt entinen rangaistusvankien valvoja, kylmä, Javert. Javert on erittäin kova itselleen, sällä hän ei salli pienint  k  n  n erhet   ty  ss  n tai lakien noudattamisessa. Hän ei arvosta ihmisiä, jotka rikkovat lakia pienenk  n viirun kohdalta. Siksi hänestä onkin suorastaan v  r  yys, että Valjean on ylennyt pikkukaupungin varakkaaksi pormestariksi. Javertin kylmä luonne viestitet  n katsojille nerokkaasti kuvaamalla tämän kasvoja erittäin läheltä. Tällä tavoin Javertin kovat kasvopiirteet tulevat erinomaisesti esille, samoin kuin jokainen vastenmielisen kuvan muodostava ilkeä silm  nr  p  tyskin.

Javert saapuu Valjeanin el  m  en ep  onnekkaiden mutkien kautta. Javert saa paikan samaisesta ranskalaisesta pikkukaupungista, missä Valjean toimii pormestarina. Monien mutkien kautta, yli-innokas komissaari tunnistaakin entisen rangaistusvankin ja alkaa pu-

noa nerokasta juonta, jolla saada Valjean kiikkiin. Javert ei kuitenkaan saa tätä takaisin vankilaan, sällä Javertin apulainen saa tarpeekseen komissaarin tempauksista ja tulee kertomaan asiasta pormestarille. Tätä kautta Valjeanin el  m  en astuu myös Fantine, joka on Valjeanin tehtaan entinen työntekijä. Fantine erotettiin, kun saatiin selville tällä olevan avioton lapsi, joka vieläpä on hoidossa vierailta ihmisillä. Niinpä Fantine joutuu prostituoiduksi ja tätä kautta Javertin kynsiin, josta Valjean tämän pelastaa. Näiden kahden, elämän kaltoin kohtelemille kurjien välille syntyy aito ja lämmin suhde, joka kuitenkin p  tt  y lyhyeen, sällä Fantine on kuolemansairas. Viimeisenä toivomuksenaan hän esittä, että Valjean huolehtisi pikku Cossettestaan ja antaisi tälle äitinsä kaulakorun.

Valjean pakenee Cossetten kanssa Javertin kynsistä. He asettuvat asumaan er  iseen ranskalaiseen luostariin, jonka asukkaat auttavat heitä mielell  n. Monet muutkin ovat hyvin avuliaita Valjeanille, ehkä juuri Cossetten takia ja toisaalta taas he uskovat ihmisen hyvyyteen, ja siihen, että Valjean on muuttunut ja löytänyt tien Jumalan luokse. Cossette ja Valjean viettävät luostarissa seuraavat 10 vuotta. Cossette kuitenkin kiinnostuu maailmasta, joka vilisee niin kiehtovana luostarin porttien ulkopuolella. Toiseksi Cossettea ei my  sk  n kiinnosta lainkaan vuoden kuluttua koittava nunnan elämä. Valjeanin on suostuttava l  ht  n, koska hän haluaa niin kovasti antaa Cossettelle onnellisen elämän. Näin nämä kaksi lähtevät vapauteen ensimmäistä kertaa yli 10 vuoteen. Valjean ei kuitenkaan tunne viel  k  n olevansa vapaa. Päinvastoin, hän tuntee elämänsä vaarallisen epä-

varmaksi.

Valjeanin pahat aavistukset osoittautuvatkin pian todeksi, sällä Javert l  yt   Valjeanin ja Cossetten ja sekaantuu jälleen juonikaisiin kuvioihin. Ongelmat alkavat, kun Cossette tapaa köyhän Mariuksen, joka johtaa köyhien kansannousuliikett  . Nuoret rakastuvat ja tapailevat salaa Valjeanilta. Javert toimittaa Valjeanille kirjeen tämän tyttären toimista ja sotkee väliaikaisesti näiden kahden välit. Entinen rangaistusvanki ei voi hyväksyä Mariusta, koska hän tietä tarkkaan, millaista Mariuksen elämä on. Hän ei tahdo rakkaalle Cossettelleen sellaista kohtaloa, että tämä joutuisi el  m  en köyhydessä. Valjeanin ja Cossetten suhde palaa kuitenkin ennalleen, kun Valjean kertoo Cossettelle totuuden synkästä menneisyydest  n.

Ongelmat eivät kuitenkaan p  tty tähän, sällä Mariuksen johtama kansanliike etenee barrikadeille valtiota vastaan. Alueen levotto-

muus saa Valjeanin ilmoittamaan Cossettelle tulevasta muutosta. Cossette raivostuu, mutta lähtee hyv  stelem  n Mariuksen, jonka Javert on kuitenkin napannut. Tällä tavalla komissaari yritt   saada Valjeanin kiikkiin. Tilanne ratkeaa kuitenkin Cossetten viisaan toiminnan takia siten, että Javert viedd  n tapettavaksi vallankumouksellisten majapaikkaan. Cossette saa Valjeanin ymm  rt  m  n, ettei voi elä ilman Mariusta, ja Valjean uhraa ihailtavasti kasvattitytt  rens   onnen vuoksi henkensä, l  htiess  n vallankumouksen r  iskyvien tapahtumien keskelle, tuodakseen Mariuksen mukanaan. Samaisella matkallaan hän myös törmä tappolaukausta odottavaan Javertiin. Valjean sanoo vartijoille ampuvansa tämän itse, mutta p   st   tämän menem  n talon ulkopuolella. Hän ei tahtonut vajota niin alas kuin moni muu olisi varmasti tehnyt samassa tilanteessa. Ei hän vihaa Javertia. Pikemminkin hän s  alii tätä. Valjean s  alii Javertia sen takia, ettei tämä k  sit  , että ihmiset muuttivat, että kaikilla on oikeus el  m  en, myös köyhillä. Mik  n ei kuitenkaan riitä Javertille, ei edes se, että Valjean s  ast   tämän hengen. Javert nimittäin tulee pid  tt  m  n Valjeanin ennen kuin tämä ehtii Cossetten ja Mariuksen kanssa lähtee pakomatkalke.

Näin elokuva etenee loppukoh-

k  t  ksisen ihmisen, ennen kaikkea Jumalan palvelijan, jolla on sydän oikealla paikalla.

Loppukohtauksessa kaikki ei kuitenkaan menek  n niin kuin Valjean kuvittelee. Tuskin edes Javert itse tietä, mitä muutaman minuutin p  st   tulisi tapahtumaan. Javert laittaa Valjeanin rautoihin, pakottaa tämän järven reunalle ja ennen kuin ampuu, hänen täytyy kuitenkin kysyä: "Mikset tappanut minua, kun sinulla oli siihen tilaisuus?" Valjean selitt  , mitä sisimm  ss  n oikeasti tuntee. Totuus on, ettei hän en   vihaa Jevartia, vaikka tämä onkin tehnyt Valjeanin elämästä helvetin. Valjean on kuitenkin niin uskollinen Jumalalle ja kiittolinen Hänelle siitä, että on saanut muuttuneen elämän, ettei hän pysty tekemän pahaa Javertille tai kenellek  n muullekaan. Valjean ei yksinkertaisesti ole sisimm  ss  n paha, vaikka häntä itseän onkin elämä kaltoin kohdellut. Valjeanin suojelusenkeli onkin mukana, kun aivan elokuvan loppussa tapahtuu odottamaton k  anne; Javert pukee itsensä Valjeanin rautoihin ja kaataa itsensä järveen. Katsojaan välittynyt uskottoman vahva tunne siitä, mitä Valjean sisällön tuntee. Kamera pyörii juuri sopivalla tavalla Valjeanin kasvojen l  hett  vill   viestittäen tämän pienimmänkin ajatuksen katsojan sydämeen. Valjean on vihdoinkin vapaa. Hän saa elä elämänsä ilman pelkoa vankilasta, ilman pelkoa siitä, ettei koskaan saisi elä haluamallaan tavalla. Mutta nyt hän tietä, että se hetki on viimeinkin koittanut vapaus.

Mielestäni elokuva t  ytt   suurenmoisesti sen tarkoituksen; se v  litt   niin uskottoman todentuntoisesti tunnelmia 1800-luvun levottomasta Ranskasta. Köyhien elämän kurjuuden jokainen elokuvan katsonut tietä tarkkaan. Mit  n ei j  nnyt epäselväksi. Myös muut teemat; rakkauten voittamattomuus, voima selvitä ep  onnistakin asioista, tehdä aina parhaansa sydämensä   nen mukaan sekä opetus siitä, että täytyy luottaa siihen, että ihmisen voi muuttua hyväksi, toteutuivat mieleenpainuvalla tavalla.



Valjean saapuu oikeudenkäyntiin, jossa syytöntä miestä ep  ill  n p  enneeksi rangaistusvankiksi; oikea vankikarkuri onkin kaupungin uudeksi pormestariksi noussut Valjean, joka tunnustaa tekonsa.